

Ресми құжаттардағы емле мәселелері

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ, ОНЫҢ ІШШІМДЕРІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРИЗИДЕНТІ ЖАНЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ КЕҢЕСТЕР

ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН, ЕГО РЕШЕНИЯ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ СОВЕТЫ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Мемлекет басшысының атауындағы барлық сөздер және оның шешімдер бас әріппен жазылады.

Все слова в названии Главы государства и названия его решений пишутся с прописной буквы.

Қазақстан Республикасының Президенті – Президент Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы – Указ Президента Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы ұлттық кеңестердің атауларындағы бірінші сөздер мен жалқы есімдер бас әріппен жазылады – Пишутся с прописной буквы первое слово и имена собственные в названиях национальных советов при Президенте Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы Мемлекеттік саясат жөніндегі Ұлттық кеңес – Национальный совет по государственной политике при Президенте Республики Казахстан.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ МЕН МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТІНІҢ АППАРАТЫ ЖӘНЕ ЖЕРГІЛІКТІ ӘКІМШІЛІКТЕР

АППАРАТ ПРЕЗИДЕНТА И КАБИНЕТА МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И МЕСТНЫЕ АДМИНИСТРАЦИИ

Қазақстан Республикасының Президенті мен Министрлер кабинеті Аппаратының, оның бөлімдерінің және жергілікті әкімшіліктердің атауларындағы бірінші сөздер мен жалқы есімдер бас әріппен жазылады - Первое слово и имена собственные в названиях Аппарата Президента и Кабинета Министров Республики Казахстан, его отделов и местных администраций пишутся с прописной буквы:

Қазақстан Республикасы Президенті мен Министрлер Кабинеті Аппаратының Хат және азаматтарды қабылдау бөлімі – Отдел писем и приема граждан Аппарата Президента и Кабинета Министров Республики Казахстан.

Талдықорған облыстық әкімшілігі – Талдыкорганская область и администрация.

Балықшы аудандық әкімшілігі – Балыкшинская районная администрация.

Мына сөз тіркестері былай жазылады:

Так пишутся следующие словосочетания:

Қазақстан Республикасы Президентінің «Бейбітшілік пен рухани келісім үшін» сыйлығы – Премия Президента Республики Казахстан «За мир и духовное согласие».

Қазақстан Республикасы Президентінің Баспасөз қызметі – Пресс-служба Президента Республики Казахстан.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖОҒАРҒЫ КЕҢЕСІ, ОНЫҢ ОРГАНДАРЫ, КОМИТЕТТЕРІ МЕН КОМИССИЯЛАРЫ, СЕССИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ШЕШІМДЕРІ

ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН, ЕГО ОРГАНЫ, КОМИТЕТЫ И КОМИССИИ, СЕССИИ И РЕШЕНИЯ

Мемлекеттік жоғары өкімет органдарының атауларындағы барлық сөздер бас әріппен жазылады.

В названиях высших органов государственной власти все слова пишутся с прописной буквы:

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі – Верховный Совет Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесінің Президиумы – Президиум Верховного Совета Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесінің Ақсақалдар Алқасы – Совет Старейшин Верховного Совета Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі заң актілерінің және тұрақты комитеттері мен комиссияларының атауларындағы бірінші сөздер мен жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

Пишутся с прописной буквы первое слово и имена собственные в названиях постоянных комитетов и комиссий и законодательных актов Верхнего Совета Республики Казахстан:

Ұлттық саясат, мәдениет пен тілді дамыту жөніндегі комиссия – Комиссия по национальной политике, развитию культуры и языка.

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесінің Жастар істері жөніндегі комитеті – Комитет по делам молодежи Верховного Совета Республики Казахстан.

Республикасының Жоғарғы Кеңесінің қызметін жетілдіруге байланысты заң актілерінің жобалары – Проект законодательных актов по усовершенствованию деятельности Верховного Совета республики.

«Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің ведомстволары», библиографиялық сілтеме жасағанда: Ведомстволар, 1991 жыл. №6. 14 ст. – «Ведомости Верховного Совета Республики Казахстан», в библиографии: Ведомости. 1991. №6. ст. 14.

Мына атаулардың бірінші сөзі кіші әріптермен жазылады:

Пишется со строчной буквы первое слово в следующих названиях:

Оныншы шақырылған Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің бесінші сессиясы – пятая сессия Верховного Совета Республики Казахстан десятого созыва.

«Мәслихат» сөзі өкімет органы мағынасында жекеше түрде де, көпше түрде де барлық жерде бас әріппен жазылады.

Слово «Маслихат» в значении органа власти в единственном и во множественном числе всегда пишется с прописной буквы.

Өкілетті органдардың Алматы облыстық Мәслихаты – Алма-Атинский области Маслихат уполномоченных органов.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТІ (ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҮКІМЕТІ), ОНЫҢ ШЕШІМДЕРІ, МИНИСТРЛІКТЕР МЕН ВЕДОМСТВОЛАР, МЕМЛЕКЕТТІК КОМИТЕТТЕР, ҰЛТТЫҚ АКЦИОНЕРЛІК ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІК ХОЛДИНГ КОМПАНИЯЛАРЫ МЕН БАСҚА ДА МЕКЕМЕЛЕР

КАБИЕНТ МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН (ПРАВИТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН), ЕГО РЕШЕНИЯ, МИНИСТЕРСТВА И ВЕДОМСТВА, ГОСУДАРСТВЕННЫЕ КОМИТЕТЫ, НАЦИОНАЛЬНЫЕ ХОЛДИНГОВЫЕ КОМПАНИИ И ДРУГИЕ УЧРЕЖДЕНИЯ

Мемлекеттік жоғарғы басқару органдарының атауларындағы барлық сөздер ресми құжаттарда бас әріппен жазылады.

В названиях высших органов государственного управления в официальных документах все слова пишутся с прописной буквы.

Қазақстан Республикасының Премьер-министрі – Премьер-министр Республики Казахстан.

Министрліктердің, мемлекеттік комитеттердің, басқа да республикалық мекемелердің атауларындағы бірінші сөз бас әріппен жазылады.

В названиях министерств, государственных комитетов и других республиканских учреждений пишется с прописной буквы первое слово:

Білім министрлігі – Министерство образования.

Қазақстан Республикасының Сыртқы істер министрлігі – Министерство иностранных дел Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Су ресурстары жөніндегі мемлекеттік комитеті – Государственный комиссия Республики Казахстан по чрезвычайным ситуациям.

Қазақстан Республикасының Төтенше жағдайлар жөніндегі мемлекеттік комиссиясы – Государственная комиссия Республики Казахстан по чрезвычайным ситуациям.

Қазақстан Республикасының Министрлер Кабинеті жанындағы Архивтер мен құжаттама Бас басқармасы – Главное управление архивами и документацией при Кабинете Министров Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Сауда-өнеркәсіп палатасы – Торгово-промышленная палата Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік арбитражы – Государственный арбитраж Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының «Қазақстан әуе жолы» Ұлттық акционерлік компаниясы – Национальная акционерная компания республики Казахстан «Қазақстан әуе жолы».

Қазақстан Республикасының «Қазақмыс» мемлекеттік холдинг компаниясы – Государственная холдинговая компания Республики Казахстан «Қазақмыс».

Егер де мекеме атаулары көпше түрде берілсе, кіші әріппен жазылады.

Если названия учреждений даются во множественном числе, они пишутся со строчной буквы:

Қазақстан Республикасының мемлекеттік комитеттері – государственные комитеты Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының министрліктер мен ведомстволары, мемлекеттік комитеттері және басқа да мекемелері – министерства и ведомства, государственные комитеты и другие учреждения Республики Казахстан.

Аталған министрліктер – указанные министерства.

«Коллегия», «бұйрық сөздері кіші әріппен жазылады.

Слова «коллегия» , «приказ» пишутся со строчной буквы.

Қазақстан Республикасының Әлеуметтік қамсыздандыру министрлігінің коллегиясы – коллегия Министерства социального обеспечения Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасының Азаматтық қорғаныс штабының бұйрығы – приказ штаба Гражданской обороны Республики Казахстан.

ҚОҒАМДЫҚ ҰЙЫМДАР, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОДАҚТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ОРТАЛЫҚ (БАСШЫ) ОРГАНДАРЫ

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ, ТВОРЧЕСКИЕ СОЮЗЫ И ИХ ЦЕНТРАЛЬНЫЕ (РУКОВОДЯЩИЕ) ОРГАНЫ

Партиялардың және олардың жоғарғы органдарының атауларындағы алғашқы сөздер мен жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

В названиях партий и их высших органов с прописной буквы пишутся первые слова и имена собственные:

Қазақ республикалық «Азат» партиясы – Казахская республиканская партия «Азат».

Қазақстан Халық Конгресі партиясының I съезі – I съезд партии Народный конгресс Казахстана.

Қазақстан Социалистік партиясы Саяси атқару комитетінің пленумы – Пленум Политисполкома Социалистической партии Казахстана.

Қазақ республикалық «Бірлесу» кәсіподағы – Казахский республиканский профсоюз «Бірлесу».

«Ақиқат» тарихи-ағарту қоғамының құрылтай жиналысы – Учредительное собрание историко-просветительного общества «Ақиқат».

Әбу Насыр әл-Фараби атындағы республикалық жас таланттарды қолдау қоры – Республиканский фонд поддержки молодых талантов имени Абу Насыр ал-Фараби.

Қазақстан мұсылман әйелдері лигасының Қостанай облыстық ұйымы – Кустанайская областная организация Лиги женщин-мусульманок Казахстана.

Қазақстан Республикасы кәсіподақтары Федерациясының Кеңесі – Совет Федерации профсоюзов Республики Казахстан.

Кәсіподақтардың салалық комитеттері мен территориялық кеңестерінің атауындағы бірінші сөз бен жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

В наименованиях отраслевых комитетов и территориальных советов профсоюзов с прописной буквы пишутся первое слово и имена собственные.

Мемлекеттік мекемелер қызметкерлері кәсіподағының орталық кеңесі – Центральный совет профсоюзов работников государственных учреждений.

Медицина қызметкерлері кәсіподағының Торғай облыстық комитеті – Тургайский облостной комитет профсоюза медицинских работников.

Мыналар кіші әріппен жазылады:

Со строчной буквы пишутся:

Кәсіптік одақтар съезі – съезд профессиональных союзов.

Облыстық, аудандық кәсіподақтар кеңесі – областные, районные советы профсоюзов.

Кәсіподақтық облыстық комитеті – обком профсоюза.

Қоғамдық ұйымдар мен шығармашылық одақтар атауындағы бірінші сөздер және атауына кіретін жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

В названиях общественных организаций и творческих союзов с прописной буквы пишется первое слово и имена собственные, входящие в название.

Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы – Международное общество «Қазақстан Жазушылар одағы – Союз писателей Казахстана.

Тырнақшаға алынған шартты атауы болған жағдайда қоғамдық ұйым атауындағы, сондай-ақ олардың орталық органдарының аты кіші әріппен жазылады.

Пишется со строчной буквы первое слово названия общественной организации при наличии условного наименования, заключенного в кавычки, а также название ее центрального органа.

«Түркия-Қазақстан» қоғамы – общество «Турция-Казахстан».

Қазақстан Республикасы Қызыл Крест және Қызыл Жарты ай қоғамының атқару комитеті – исполком общества Красного Креста и Красного Полумесяца Республики Казахстан.

Қазақстан журналистер одағының басқармасы – правление Союза журналистов Казахстана.

Қазақстан Республикасының Шетелдермен достық және мәдени байланыстар қоғамының Төралқасы – Президиум общества Дружбы и культурных связей с зарубежными странами Республики Казахстан.

Қазақ-түрік іскерлік кеңесі – Казахско-турецкий деловой Совет.

«Қайрат» ерікті спорт қоғамы – добровольное спортивное общество «Кайрат».

«Намыс» футбол командасы – футбольная команда «Намыс».

Мекемелердің, ғылыми-зерттеу институттарының, оқу және ойын-сауық орындарының, академиялардың атауларындағы бірінші сөз бен жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

В названиях учреждений научно-исследовательских институтов в учебных и зрелищных заведений с прописной буквой пишется первое слово и имена собственные.

Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы – Национальная академия наук Республики Казахстан.

Қазақстан Республикасы Ғылым академиясының Таукен істері институты – Институт горного дела Академии наук Республики Казахстан.

А. Жұбанов атындағы музыка мектебі – Музыкальная школа имени А. Жубанова.

«Сарай», «үй» сөздері мәдени мекеме атауы ретінде жекеше түрде де, көпше түрде де бас әріппен жазылады.

В названиях учреждений культуры слова «дворец», «дом» в единственном и во множественном числе пишутся с прописной буквы.

Республика Сарайы – Дворец Республики.

Еңбек Сарайы, Еңбек Сарайлары – Дворец труда, Дворцы труда.

Одақтар Үйі – Дом Союзов.

Үкімет Үйі – Дом Правительства.

Оқушылар Сарайы – Дворец школьников.

Достық Үйі – Дом дружбы.

Халықаралық шарттардың, келісімдердің, конвенциялардың, сондай-ақ, делегациялардың, комиссиялардың атауындағы бірінші сөз бен жалқы есімдер бас әріппен жазылады.

В названиях международных договоров, соглашений, конвенций, а также в названиях делегаций, комиссий с пропиской буквы пишется слово и имена собственные.

Декларация - Декларация.

Шарт - Договор.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің мәлімдемесі - Заявление Правительства Республики Казахстан.

Консулдық шарт - Консульский договор.

Несиелік келісім - Кредитное соглашение.

Меморандум - Меморандум.

Бейбіт шарт - Мирный договор.

Қазақстан – Иран келісімі - Казахско – Иранское соглашение.

Қазақстан Республикасы Президентінің арнайы жолдауы - Послание Президента Республики Казахстан.

Қазақ –Қытай хаттамасы - Казахско – Китайский протокол.

Қазақ – Түрік мазмұндамасы - Казахско – Турецкое коммюнике.

Сауда өкілінің статуты - Статус Торгового представительства.

Сауда шарты - Торговый договор.

Сауда келісімі - Торговое соглашение.

Қытай Халық Республикасының үкіметтік сауда делегациясы - Правительственная торговая делегация Китайской Народной Республики.

Экономикалық және ғылыми – техникалық ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық Қазақ – Вьетнам комиссиясы - Межправительственная Казахско – Вьетнамская комиссия по экономическому и научно-техническому сотрудничеству.

Халықаралық қатынастарға байланысты мына тіркестер кіші әріппен жазылады.

Эти словосочетания, относятся к международным отношениям, пишутся со строчкой буквы.

бекітілетін грамота - ратификационная грамота.

қазақ – австрия келіссөздері - казахско – австрийские переговоры.

қазақстан – қытай мемлекеттік шекарасы - казахско – китайская государственная граница.

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ АТАУЛАР

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ

Егер де өз мағынасында қолданылса, әлем бөліктерінің атаулары кіші әріппен жазылады.

Названия стран света пишутся со строчкой буквы, если употребляются в нарицательном значении.

солтүстік - север.

оңтүстік - юг.

шығыс - восток.

батыс - запад.

оңтүстік – шығыс - юго – восток.

солтүстік - батыс - северо –запад.

Географиялық бөліктердің ресми емес атаулары бас әріппен жазылады.

Неофициальные названия географических единиц пишутся с прописной буквы.

Таяу Шығыс - Ближний Восток.

Қиыр Солтүстік - Крайний Север.

Шығыс - Восток.

Оңтүстік пен Орталық мемлекеттері - государства Юга и Центра.

«Шығыс», «батыс», «оңтүстік», «солтүстік» сөздерінен басталатын күрделі әкімшілік атауларындағы екі сөз де бас әріппен жазылады.

В сложных административных наименованиях начинающихся со слов «восточно-», «западно-», «северо-», «юго-», «южно-» через дефис и с прописной

буквы пишутся оба слова.

Шығыс Қазақстан облысы - Восточно – Казахстанская область

Оңтүстік Осетин автономиялы облысы - Юго – Осетинская автономная область.

ФАМИЛИЯЛАР МЕН ЕСІМДЕР

ФАМИЛИИ И ИМЕНА

Қосарланған фамилиялар мен бүркеншік аттардың әр сөзі бас әріппен және дефис арқылы жазылады.

В двойных фамилиях и псевдонимах каждая часть начинается с прописной буквы и через дефис.

Римский – Корсаков.

Немирович - Данченко.

Новиков – Прибой.

Қазақ тілінде барлық фамилия септеледі.

В казахском языке склоняются все фамилии.

Араб, түрік және де басқа шығыс фамилияларындағы «Ибн» шылауы әкесінің атын білдіреді және бас әріппен жазылады.

В арабских, тюркских и других восточных фамилиях начальная частица «Ибн», обозначающая отчество, пишется с прописной буквы.

Ибн Сина - Ибн Сина.

Ибн әл – Фарид ө Ибн аль- Фарид.

Ибн Мұстафа – Ибн Мустафа.

Туыстық қатынастарды, әлеуметтік жағдайды білдіретін түрік және араб халқы есімдерінің (оғлы, заде, заде, бей, паша, ал, әл, аш, бек, зұл, шах, ед, хан, эль) бөліктері кіші әріппен, дефис арқылы жазылады.

Части тюркских и арабских собственных имен, обозначающие родственные отношения, социальное положение (оғлы, заде, бей, паша, ал, аль, аш, бек, зуль, шах, эд, хан, эль), пишутся со строчной буквы через дефис.

Тұрсын – заде – Турсун – заде.

Оспан – паша – Осман – паша.

әл – Бируни – аль – Бируни.

Омар аш – Шәріп – Омар аш – Шариф.

Әзербайжан есімдеріндегі әкесінің атының құрамына кіретін «оғлы» сөзі бөлек және кіші әріппен жазылады, ал фамилия құрамына кіретін «оғлы» сөзі қосылып жазылады.

В азербайджанских именах слово «оғлы», входящее в состав отчества, пишется отдельно со строчной буквы; когда же оно слилось с фамилией, пишется слитно.

Әлиев Әріп Сарадж оғлы – Алиев Ариф Сарадж оғлы.

Көроғлы – Кероғлу.

Қазақ фамилияларындағы әкесінің атын білдіретін «ұлы» сөзі бірге жазылады.

В казахских фамилиях слово «ұлы» в значении «сын», входящее в состав отчества, пишется слитно.

Бауыржан Момышұлы – Бауржан Момышулы.

Балғабек Қыдырбекұлы – Балғабек Қыдырбекулы.

Шона Смаханұлы – Шона Смаханулы.

Қытай есімдері мен фамилиялары бас әріппен жазылады.

Китайские имена и фамилия пишутся с прописной буквы.

Сунь Ятсен.

Хуан Цзуньсянь.

Лу Синь.

Ду Фу.

Ли Бо.

Корей, вьетнам, бирма, индонезия, цейлон, жапон есімдері мен фамилияларындағы барлық бөліктер бас әріппен жазылады және дефис арқалы жалғанбайды.

В именах и фамилиях корейцев, вьетнамцев, бирманцев, индонезийцев, цейлонцев, японцев все части пишутся с прописной буквы и отдельно.

Ким Ир Сен.

Хо Ши Мин.

У Ну.

Одзаки Кое.

НАПИСАНИЕ ЦИФР И ЧИСЛИТЕЛЬНЫХ

Мерекелер мен айтулы күндердің атауларындағы бірінші сөз бас әріппен жазылады.

В названиях праздников и знаменательных дат с прописной буквы пишется первое слово.

Бірінші мамыр - Первое мая.

Сегізінші наурыз - Восьмое марта.

Жаңа жыл - Новый год.

Металлург күні - День металлурга.

Егер де атаулардағы бастапқы реттік сан есім цифрмен жазылса, онда одан кейінгі сөз бас әріппен жазылады.

Если начатое порядковое числительное в таком названии написано цифрой, то с прописной буквы пишется следующее за ним слово:

1 Мамыр - 1 Мая.

8 Наурыз - 8 марта.

Мына тектес сөз тіркестерінде реттік сан есімдер сөзбен және кіші әріптермен жазылады.

Порядковые числительные пишутся словами и со строчной буквы в словосочетаниях типа.

Қазақстан Республикасының өкілдері БҰҰ – ның жетпіс бірінші мәжілісінде -представители Республики Казахстан на семьдесят первом заседании ООН.

Орта Азия мемлекеттерінің Арал теңізі проблемалары жөніндегі екінші конференциясы - вторая конференция государств Средней Азии по проблемам Аральского моря.

Бір мыңнан асатын соманы бейнелейтін ақша мөлшері цифрлармен және сөзбен жазылады. Мәселен:

Денежные выражения, обозначающие суммы более одной тысячи, пишутся цифрами и словами. Например:

5 мың теңге, 10 мың сом, 1 млн. АҚШ доллары – 5 тыс. тенге, 10 тыс. рублей, 1 млн. долларов США.

Теңге мен тиын түріндегі ақша мөлшерін былай жазған жөн:

Денежные выражения в тенге и тиынах рекомендуется писать:

108 тен. 50 т.; 10 тен. 20 т.; - 108 тен. 50 т.; 10 тен. 20 т.

Мәтіндегі өлшем бірліктерінің атауларын былай жазған жөн:

Названия единиц измерения в тексте рекомендуется писать:

4 мың метр, 12 тонна, 150 шаршы метр, 80 текше метр, 20 млн. тонна; қосымшаларда – қысқаша: 4 мың м., 12 т., 150 ш. м., 80 тк. м., 20 млн. т. – 4 тыс метров, 12 тонн, 150 кв. метров, 80 куб. метров, 20 млн. тонн; в приложениях – сокращенно: 4 тыс. м., 12 т, 150 кв. м., 80 куб. м., 20 млн. т.

Бөлшекті сан есімнен кейігі зат есім септелмейді және жекеше түрде жазылады.

Существительное после дробного числа согласуется с дробной его частью и ставится в родительном падеже единственного числа.

14,5 метр, 25,8 килограмм, 28,5 мың литр -14,5 метров, 25,8 килограммов, 28,5 тыс(ячи) литров.

Заттардың мөлшерін, сондай –ақ адамдардың санын бейнелеген кезде дана, тал, адам сөздері қолданылмайды.

При обозначении количества предметов, а также количества людей не употребляются слова: штук, экземпляров, человек.

10 тал автомобиль емес – 10 автомобиль, 100 дана кітап емес - 100 кітап, 50 адам жұмысшы емес – 50 жұмысшы. 10 автомобилей, а не 10 штук автомобилей, 100 книг, а не 100 экземпляров книг, 50 рабочих, а не 50 человек рабочих.

Алайда мал мен құсқа байланысты былай жазылады:

Но относительно скота и птиц пишется:

100 бас ірі қара, 2 мың бас құс – 100 голов скота, 2 тыс. голов птицы.

Құрамында сан есімі бар күрделі зат есімдер мен сын есімдер төмендегідей жазылады:

Сложные существительные и прилагательные, имеющие в своем составе числительные, пишутся:

150 жылдық, 25 проценттік, 3 күндік, 2 айлық – 150 – летие, 25 – процентный, 3-дневный, 2-месячный.

АББРЕВИАТУРАЛАРДЫҢ ЖАЗЫЛУЫ

(қысқарған сөздер)

НАПИСАНИЕ АББРЕВИАТУР

(сокращенные слова)

1. Әріптердің аталуы бойынша ақылатын аббревиатуралар септелмейді және бас әріптермен жазылады. Мысалы:

1. Аббревиатуры, читаемые по названиям букв, не склоняются и пишутся прописными буквами. Например:

ХШЖК, КРАМДС, РТС, ЭЕМ – ВДНХ, КРАМДС, РТС, ЭВМ.

2. Буын бойынша оқылатын аббревиатуралар септеледі және былай жазылады:

2. Аббревиатуры, читаемые по слогам, склоняются и пишутся:

а) егер жалқы есімдермен түзелсе, бас әріптермен:

а) прописными буквами, если образованы от имени собственного:

ҚазМҰУ, Қаз ТАГ, ЖАҚ (ҚазМҰУ-ге, Қаз ТАГ-тан, ЖАҚ-тың) – КазГНУ, КазТАГ, ВАК (в КазГНУ, КазТАГом, ВАКу).

б) егер жалпы есімдерден түзілсе, кіші әріптермен (қазақ тілінде ондай қысқартулар жоқтың қасы).

б) строчными буквами, если образованы от имени нарицательного:

Например: вуз, урс, орс, загс (вуза, урсом, орсузагсом).

Сөздерді тасымалдау ережелері

Правила переноса слов

1. Сөздің буын түземейтін бөлігі жолдың соңында қалдыруға немесе келесі жолға тасымалдауға болмайды.

1. При переносе слов нельзя оставлять в конце строки или переносить на другую строку часть слова, не составляющую слога.

Дұрыс емес:	Дұрыс:
кұр – ылыс	кұры-лыс
Алм-аты	Алма-аты
ме-йманхана	мей-манхана

Неправильно:	Правильно:
ст-ройка	строй-ка
Алм-аты	Алма-ты
го-стиница	гос-тиница

2. Жалғау жалғанған сөздерді тасымалдағанда, егер жалғаудан соң дауыссыз дыбыс келсе, бір буынды жалғауды тасымалдауға, сондай-ақ жолдың соңында сөз түбірінің буын түземейтін бөлігі қалдыруға болмайды.

2. При переносе слов с приставками нельзя разбивать односложную приставку, если за приставкой идет согласная, а также нельзя оставлять в конце строки при приставке начальную часть корня, не составляющую слога.

Дұрыс емес:	Дұрыс:
Неправильно:	Правильно:
эк-спотр	экс-потр
аэ-ропорт	аэро-порт
тран-спорт	транс-порт

3. Күрделі сөздерді тасымалдаған кезде екінші түбірдің буын түзбейтін бөлігі жол соңында қалдыруға болмайды.

3. При переносе сложных слов нельзя оставлять в конце строки начальную часть второй основы, если эта часть не составляет слога.

Дұрыс емес:	Дұрыс:
Неправильно:	Правильно:
Талдық-орған	Талды-қорған
Талдык-орган	Талды-корган
Кирова-бад	Киров-абад

4. Даусты дыбыстардың арасында тұрған екі дауыссыз дыбысты бірге жол аяғында қалдыруға немесе тасымалдауға болмайды.

4. Нельзя оставлять в конце строки или переносить в начало следующей две одинаковые согласные, стоящие между гласными.

Дұрыс емес:	Дұрыс:
Неправильно:	Правильно:
ма-сса	мас-са
то-нна	тон-на
Ги-шпократ	Гип-пократ

ЕСКЕРТУ. Қазақ тілінде төмендегідей мысалдар жоқ.

ПРИМЕЧАНИЕ. Это правило не относится к начальным двойным согласным корня, а также в двойным согласным второй основы в сложных словах, например: сожженный, нововведение. Эти слова переносить так: со-жженный, ново-введение.

5. Қысқарған сөздерді (аббревиатураларды) бөліп, тасымалдауға болмайды. Мәселен:

5. Нельзя разбивать переносом сокращенные слова (аббревиатуры). Например:

АЭС, Ту-134, Ил-18Д, ЗИЛ-111, МАЗ-222, ДТ-74.

6. Кейбір сөздерді тасымалардауға болмайды. Мысалы:

6. Некоторые слова не подлежат переносу. Например:

Азия, арам, кейс

Азия, арам, кейс

7. Өлшем бірліктерін цифрлардан бөліп тасымалдауға болмайды.

7. Нельзя переносить обозначения мер, отрывая их от цифр.

1986/ж., 25/кг., 85/тк.м.-1986/г., 25/кг., 85/куб.м.

8. Цифрлардан кейінгі сөздер тасымалданбайды.

8. Нельзя переносить наращения.

4/-і, 25/-ші, 40/-шы – 4/-е, 25/-е, 40/-й

9. Қалыптасқан қысқартулар тасымалданбайды.

9. Нельзя переносить условные графические сокращения т.б., с.с., т.т. – и т.п., и пр., и т.д.

10. Тасымалдаған кезде адамның аты-жөнін фамилиясынан бөліп екінші жолға шығаруға болмайды.

10. Нельзя отделять при переносе из одной строки в другую фамилию и инициалы.

11. Тасымалдаған жалқы есімді оған қатысты қысқарған сөзден бөлуге болмайды.

11. При переносе нельзя отделять сокращенное слово от имени собственного, к которому оно относится.

ж./Омаров.;

тов./Васильев, т./Петров, г./Блхаш, ст./Шу

12. Үзілген төл сөздің екінші бөлігі алдындағы нүктеден немесе қос нүктеден кейін қойылатын сызықшадан басқа тыныс белгелерін екінші жолға тасымалдауға болмайды.

12. Нельзя переносить на другую стрку пунктуационные знаки, кроме тире, стоящего после точки, или двоеточия перед второй частью прерванной прямой речи.

Қосарланған тыныс белгілері

Сочетания знаков препинания

1. Ашылатын немесе жабылатын жақшаның алдынан үтір, нүктелі үтір, қос нүкте және сызықша қойылмайды. Бұл белгелердің бәрі де жабылатын жақшадан соң қойылады. Мысалы:

1. Перед открывающей или закрывающей скобкой не ставится запятая, точка с запятой, двоеточие и тире. Все эти знаки ставятся только после закрывающей скобки. Например:

Тұрғын үй құрылысын қысқартқан елдер (Франция, Дания, Грекия), әлемдік рыноктан құрылыс материалдарын аз алады.

Страны, в которых сокращается жилищное строительство (Франция, Дания, Греция), закупают на мировом рынке строительные материалы менее активно.

Мен Кавказда үш рет (үшеуінде де жазда): 1980-ші, 1985-шіжәне 1991 жылдарда болдым.

Я был на Кавказе три раза (и все три раза летом): в 1980, в 1985 и в 1991 годах.

Бүкіл осы өңір (оны ғалымдар дәлелдеді) – бұрын теңіз түбі болған.

Вся эта область (это установили ученые) – дню моря в прошлом.

2. Егер жақшаның алдында аяқталған сөйлем болса, ал жақшаға алынған сөздердің өзіндік толық мағынасы болса, ондай жағдайда нүкте ашылатын және жабылатын жақшалардың алдынан қойылады.

2. Точка перед открывающей и закрывающей скобкой ставится в том случае, если перед скобкой стоит законченное предложение, а слова, заключенные в скобки, имеют самостоятельное значение.

Жоғары білім мамандар даярлау соғысқа дейінгі кезеңмен салыстырғанда 7 есе өсті. (Кадрлар әзірлеу қарқынының мұндай өсуі бір де бір елде болған емес).

Выпуск специалистов с высшим образованием увеличились по сравнению с довоенным периодом в 7 раз. (Таких темпов роста подготовки кадров не знает ни одна страна).

3. Егер де дәйек сөзден соң авторға немесе шығармаға сілтеме жасалса, онда сілтеме жақшаға алынады. Нүкте жақшадан кейін қойылады.

3. Если после цитаты следует ссылка на автора или на произведение, то эта ссылка заключается в скобки. Точка ставится после скобки.

«Қазақстан дүние жүзінің барлық мемлекеттерімен тең құқықты және өзара тиімді әріптестікке әзір. Республиканың мұнай және газ өнеркәсібінде, халық шаруашылығының басқа да салаларында қазірдің өзінде 25 ірі шетелдік инвестициялар игеріліп жатыр» (Н. Назарбаев).

«Казахстан готов к равноправному и взаимовыгодному партнерству со всеми государствами мира. В нефтяной и газовой промышленности, других отраслях народного хозяйства республики уже осваиваются 25 крупных зарубежных инвестиций» (Н. Назарбаев).

4. Сөздер мен баяндамалардың сонограммасындағы ремаркалар жақшаға алынады. Ремарканың соңынан, жабылатын жақшаның алдынан нүкте қойылады. Ашылатын жақшаның алдындағы тыныс белгілері (нүкте, сұрау және леп белгілері) сақталады.

4. Ремарки в втенограммах речей и докладов заключаются в скобки. Перед закрывающей скобкой в конце ремарки ставится точка. Знаки перед открывающей скобкой (точка, вопросительный и восклицательный знаки) сохраняются.

Біз бұл қиындықтарды жеңуге тиіспіз. (Құптаған дауыстар). Мен халқымыздың даналығына сенемін! (Қол шапалақтау). Осымен баяндаманы аяқтауға рұқсат етіңіздер. (Бәрі тұрады. Ду қол шапалақтау).

Мы должны преодолеть эти трудности (Голоса одобрения). Я верю в мудрость нашего народа! (Аплодисменты). На этом разрешите закончить доклад. (Все встают. Бурные аплодисменты).

5. Егер де сөйлем соңында екі жақша кездесе, не екі түрлі жақша қойылады немесе тек бір ғана жақша қойылады.

5. Если в конце предложения встречаются две скобки, то или ставятся скобки разного рисунка, или ставится только одна.

а) (Олардың көбі – мектеп жасына дейінгі балалар мекемелері (бала бақшалары)).

б) (Олардың көбі - мектеп жасына дейінгі балалар мекемелері (бала бақшалары)).

а) (Большинство из них – детские дошкольные учреждения (детские сады)).

б) (Большинство из них – детские дошкольные учреждения (детские сады)).

6. Егер де тырнақшаға алынатын сөйлемнің алдында немесе соңында бұрын тырнақшаға алынған сөз кездесе, онда олар әр түрлі тырнақшалармен белгіленеді. Егер де техникалық себептерге екі тырнақша қойылмайды. Мысалы:

6. Если в начале или в конце предложении, которое нужно выделить кавычками, стоят слова, уже заключенные в кавычки, употребляют кавычки разного рисунка. Если по техническим причинам кавычки разного рисунка поставить нельзя, то рядом дважды кавычки не ставятся. Например:

Жеделхатта былай делінген: «Қазақстан» мұржарғышы көмекке аттанды».

В телеграмме было сказано: «На помощь вышел ледокол «Казахстан»!

СЫЗЫҚША МЕН ДЕФИСТІ ҚОЛДАНУ

УПОТРЕБЛЕНИЕ ТИРЕ И ДЕФИСА

Қашықтық, уақыттық немесе сандық шектерді («анадан... мынаған дейін» мағынасында) белгілеу үшін сөздердің арасына сызықша қойылады.

Тире ставится между словами для обозначения пространственных, временных или количественных пределов (вместо «от... до»).

Алматы – Жамбыл – Шымкент – Түркістан темір жолы – железная дорога Алматы – Жамбыл – Шымкент – Туркестан.

1994-1995-жылдарға арналған мемлекеттік тапсырыс – государственный заказ на 1994-1995 годы.

Құрылысқа 5-6 миллион теңге қажет болады – на строительство потребуется 5-6 миллионов тенге.

Төмендегі мысал қазақ тілінде қолданылмайды.

Тире ставится между существительными и распространенными приложением. Например:

министерство (ведомство) – поставщик промтоваров

страны – члены СНГ

страны – участники

Тире ставится, если одиночное приложение относится к двум существительным. Например:

министерства и ведомства – поставщики

Жалқы есім мен жеке қосымшаның арасына дефис қойылады.

Дефис ставится между существительным и одиночным приложением.

ведомство-өндіруші, завод-құрастырушы – ведомство-изготовитель, завод-сборщик, министерство-заказчик

күрделі сөздер дефис арқылы жазылады.

Через дефис пишутся сложные слова.

ұшқыш-космонавт, корреспондент-мүше, генерал-майор, консультант-аудармашы – летчик-космонавт, член-корреспондентов, генерал-майор, консультант-переводчик.

РЕТТІК БЕЛГІЛЕР

ЗНАКИ ПРИ ПЕРЕЧИСЛЕНИИ

1. Соңынан нүкте қойылған цифрлы және бас әріпті (1,2,3.;

I. II. III немесе А.Б.В.) реттік белгілерден кейінгі абзац бас әріптен басталады, ал абзацтың соңғы жолдары нүктемен аяқталады.

1. После цифровых и прописных буквенных перечислений с точкой. (1.2.3.; I. II. III или А.Б.В.)- абзацы следует начинать с прописных букв, а последние строки абзацев заканчивать точками.

2. Жақшаға алынған кіші әріптік немесе цифрлық белгілерден кейінгі: а), ә), б) немесе 1), 2), 3) – тармақтар кіші әріптен басталады әрі нүктелі үтірмен бөлінеді. Егер тармақ бірнеше абзацтардан тұратын соңғы абзац нүктелі үтірмен аяқталады.

2. После строчных буквенных или цифровых обозначений со скобкой: а), б), в) или 1), 2), 3) – пункты нужно начинать со строчной буквы и отделять точкой с запятой. Если пункт состоит из нескольких абзацев, то они отделяются друг от друга точками; последний абзац пункта заканчивается точкой с запятой.

3. Бөліп тұратын жұлдызшаларды (***) жолдың ортасына, келесі беттің басына емес, сол беттің соңына қою керек.

3. Отделительные звездочки (***) следует печатать посередине строки в конце страницы, а не в начале следующей страницы.

СІЛТЕМЕЛЕР МЕН ЕСКЕРТУЛЕР

СНОСКИ И ПРИМЕЧАНИЯ

1. Әр материалдағы сілтемелер бірдей болып белгіленуге тиіс – не цифрлармен: 1, 2, 3 немесе жұлдызшалармен: *, **, ***.

1. Сноски в каждом данном материале должны быть оформлены одинаковые – цифрами: 1, 2, 3 или звездочками: *, **, ***.
 2. Мәтіндегі тыныс белгілері (үтір, нүктелі үтір, қос нүкте және нүкте) сілтеме белгісінен кейін қойылады.
 2. В тексте знаки препинания (запятая, точка с запятой, двоеточие и точка) ставятся после знака сноски.
 3. Сілтемелер, әдетте, тиісті парақтың соңына қойылады және бас әріптен басталып жазылады.
 3. Сноски, как правило, располагаются в конце соответствующей страницы и пишутся с прописной буквы.
 4. Егер де тиісті тармаққа немесе абзацқа арнайы ескерту жазу талап етілмесе, жалпы ескертулер материалдың соңына шығарылады.
 4. Примечания обычно выносятся в конец материала, если не требуется сделать примечание к соответствующему пункту или абзацу.
 5. Егер де бір бетте сілтеме де, ескерту де кездесе, алдымен сілтеме, содан соң ескерту жазылады.
 5. Если на одной странице имеются сноска и примечание, то вначале пишется сноска, а потом примечание.
 6. Ескерту сөзі бөлекше (асты сызылып) жазылады.
Ескерту сөзінен соң нүкте, ал ескертулер сөзінен кейін (егер де ескерту бірнешеу болса) – қос нүкте қойылады. Мәтін бас әріптен басталып жазылады.
 6. Слово примечание должно быть выделено (подчеркнуто).
- После слова примечание ставится точка, после слова примечания (если примечаний несколько) – двоеточие. Текст должен начинаться с прописной буквы.